

Н.М. Шостаківська

Тернопільський національний технічний університет імені І. Пулюя

СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.

Наведено основні проблеми, що перешкоджають розвитку стратегії інноваційного розвитку економіки України, аналізуються основні чинники, що заважають розвитку інновацій. Розглянута і запропонована як приклад модель інноваційної стратегії Китаю, яка показала свою ефективність навіть в умовах світової економічної кризи, розгорнувши послідовну, масштабну, комплексну програму, ставши світовою фабрикою і світовою лабораторією з виробництва інновацій. Стратегічний напрямок допоможе помножити конкурентоспроможність нашої країни і перейти від економіки використання природних багатств до економіки, заснованої на інноваційному розвитку.

Ключові слова: інноваційна стратегія, технологічні інновації, інноваційна активність, організаційно-управлінські інновації, консультативна демократія, глобальна трансформація, точкова комерціалізація, що обганяє розвиток.

Перехід до інноваційного шляху розвитку став стратегічною позицією України на сьогоднішній день. Оскільки роль інновацій в економіці велика, тому кожній державі необхідно приділяти велику увагу активізації своєї інноваційної стратегії. Її розробка і впровадження дозволяють не тільки підвищити конкурентоспроможність товарів, а й імідж держави, а також забезпечити стійкість економічного зростання і на цій основі - високий рівень життя громадян. Інноваційна стратегія - це зброя конкурентної боротьби в ХХІ ст. Той, хто оволодів цією зброєю досконало неминуче перевершить всіх інших.

На даний момент інновації стають набагато чимось більшим, ніж просто винахід простих ідей або пропозицій простих рішень. Ось для цього повинен бути керований процес, вирішальний ряд фундаментальних проблем, пов'язаних з інноваціями.

Головною передумовою інноваційної стратегії є моральне старіння випускної продукції і технології. Організаційно управлінські інновації - це той фундамент, на якому природним чином починається будівництво блоків технологічних інновацій.

Існує ряд проблем, що перешкоджають розвитку інноваційної стратегії: повільний розвиток системи малих і середніх інноваційних підприємств; слабкий розвиток правових і адміністративних бар'єрів, обмежений доступ до фінансування, слабка дослідницька база, а також складності в забезпеченні правової охорони і захисту інтелектуальної власності, високий рівень правопорушень в цій області, а також недобросовісна конкуренція в науково-технічній сфері. Найчастіше основною сферою діяльності малого бізнесу стає торгівля (90%), в той час як частка малих фірм, реально відповідних вигляду інноваційного підприємства, не перевищує в Україні 2%.

Головна причина низької інноваційної активності суб'єктів господарювання в країні пов'язана з браком ресурсів і, відповідно, обмеженим доступом до них. Дана обставина переконливо свідчить про те, що в монетарній, кредитно-грошовій і

фінансової системи країни містяться значні невикористані резерви для стимулювання інноваційної активності вітчизняних підприємств і економіки в цілому.

Недостатня ефективність взаємодії між бізнесом і дослідницькими інститутами є спільною проблемою. До типових проблем інноваційної інфраструктури можна віднести:

- недосконалість законодавчих основ їх діяльності;
- відсутність ефективного механізму фінансового забезпечення їх діяльності, особливо на початковому етапі;
- відсутність налагодженої системи взаємодії між діючими суб'єктами інноваційної інфраструктури;
- недостатня забезпеченість кадровими ресурсами;
- недостатня інноваційна активність наукових організацій;
- низька інноваційна сприйнятливість промислових підприємств. Існує ряд факторів, які перешкоджають розвитку інновацій на підприємствах:

а) економічні:

- нестача власних коштів;
- недолік фінансової підтримки з боку держави;
- низький платоспроможний попит на нові продукти;
- висока вартість нововведень;
- економічний ризик;
- тривалі терміни окупності нововведень;

б) виробничі:

- низький інноваційний потенціал організацій;
- нестача кваліфікованого персоналу;
- брак інформації про нові технології;
- відсутність відомостей про ринки збуту;
- несприйнятливність організацій до нововведення;
- слабка можливість для кооперування з іншими організаціями, підприємствами і науковими установами;

в) інші:

- низький попит у споживачів на інноваційну продукцію;
- невизначеність термінів інноваційного процесу;
- нерозвиненість інноваційної інфраструктури;
- обмежений ринок технологій.

Існує необхідність в організації системи прогнозування і планування підготовки кадрів для інноваційних та наукових організацій на середньострокову і довгострокову. В цілому подолання недоліків розвитку науково-інноваційної сфери дозволить об'єднати зусилля академічної, вузівської і галузевої науки з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на основі інтенсифікації інноваційної діяльності.

Хотілося б навести приклад моделі інноваційної стратегії Китаю, оскільки грамотне управління інноваціями стало їх національною стратегією і показало свою ефективність навіть в умовах кризи, оскільки геніально використовувався світова криза для вигідною скупки інновацій та інноваційних кадрів по всьому світу. Китай вже

пережив хаос культурної революції, тому забезпечення стабільності в його політиці стоїть на першому місці, на другому місці стоїть поступовий розвиток, в цих умовах успіх реформ неминучий, оскільки здійснюється в умовах соціальної стабільності та логічно обумовлений поступовим розвитком.

Основною умовою розвитку будь-якої країни є сильна держава і відповідна їй мобілізаційна стратегія. Продуманість дій і поступовість проведення реформ дозволять створити систему багатоукладності за провідної ролі громадського сектора та державного регулювання, ввести принцип розподілу по праці і збільшити ступінь відкритості економіки. Ця стратегія реформування вже увійшла в історію як соціалістична ринкова економіка. Вона повністю спростувала західний міф, що економічна реформа повинна супроводжуватися падінням виробництва, зменшенням капіталовкладень, погіршенням соціально-економічного становища в країні. Другою оманливою, епохи глобалізації, була думка, що в основі економічного успіху лежить вільне підприємництво. У Китаї першими усвідомили, що таке інновації, якими властивостями вони володіють, за якими законами розвиваються. Навіть США і Євросоюз, розглядаючи в першу чергу технічні та технологічні інновації, програють цілісної інноваційної стратегії розвитку Китаю. Довгий час було не прийнято вживати термін «інновації», але кажучи прийнятим в світі мовою, Китай розгорнув послідовну, масштабну, комплексну програму інноваційного розвитку. Це цілісне бачення було досягнуто в результаті усвідомлення катастрофічних результатів культурної революції. Тобто необхідно було спочатку відновити втрачене, т. Е. Сформувати фундамент або, як зараз кажуть, необхідну інноваційну сферу.

Прикладами таких інновацій є введення консультативної демократії, прийняття закону про освіту, відновлення професійної діяльності вузів і НДІ, складання і неухильне виконання державної програми розвитку науки і техніки, визначення ключових напрямків в галузі розвитку високотехнологічного сектора, відновлення технічної бази науки і створення спеціальних економічних зон (СЕЗ). Цей перехід здійснювався під керівництвом держави поступово в чіткій відповідності з національними і соціально-економічними викликами.

Тільки відновивши втрачене, Китай перейшов до глобальної трансформації управління науково-технічної сфери. Був введений новий порядок організації співробітництва між НДІ університетами та підприємствами в галузі розвитку високих технологій і комерціалізації їх результатів. Був створений державний фонд по фінансуванню фундаментальних і прикладних досліджень та державна програма розвитку високої науки і техніки, що дозволило вже в 1995 р зареєструвати понад 1000 наукових досягнень, причому з них більше половини отримали світове визнання. Суть його в тому, що починається поступовий відхід від жорсткої централізації планування і державного фінансування досліджень на користь ринкових потреб і запитів на розробку. Ця нова державна політика привела до створення зон з розвитку високих технологій, бізнес-інкубаторів, зростання числа наукомістких виробів, створення і розвитку технопарків. Можна тільки дивуватися далекоглядністю і мудрістю Китаю, який з 1992 по 2001 р проводив політику наздоганяючої регіоналізації, використовуючи ресурси процвітаючих країн.

Віра в свою винятковість і світове господарство Заходу призвела до втрати контролю над інноваційними технологіями. Китай перестав бути світовою фабрикою і став світовою лабораторією. У 1992 р Китай проголосив політику відкритості зовнішньому світу. Проаналізуємо, що вона означала на ділі для Китаю і процвітаючих країн Заходу.

У Китаї створювалися умови для максимального використання ресурсів лідерів глобалізації виробництва фінансів, залучення зарубіжних інновацій. Тут дуже важливо відзначити створення близько 60 спеціальних економічних зон, з яких і почався приплив зарубіжних інвестицій. Ці інвестиції послужили джерелом створення і розвитку сучасних виробництв, інновацій в області технологій і методів ведення бізнесу, згодом для залучення зарубіжних інвестицій, технологій і кадрів в Китаї були створені зони високих технологій, де іноземні інвестори отримали безпрецедентні в світі податкові пільги і земельні ділянки.

Державна політика Китаю перешкоджала імпорту в країну застарілих технологій і одночасно стимулювала створення іноземними корпораціями спільних виробничих, науково-дослідних центрів на своїй території. Це призвело до того що, починаючи з 90-х рр., Створювалося виробництво провідних високотехнологічних транснаціональних компаній. І, звичайно, на цих виробництвах працювали і навчалися десятки тисяч китайських робітників інженерних і наукових кадрів. Це сформувало основу для створення власних продуктових і технологічними інновацій. Китай на час добровільно погодився зобразити безвідмовну масову робочу силу і на початковому етапі демонстрував максимальну сприйнятливість і копіювання технологій, стандартів, методів позитивного досвіду світових лідерів в області управління інноваціями. Але далі сталося неминуче осмислення і перевтілення, а також створення власних продуктів іноді на межі плагиату. В останні роки Китай все більше створює власні інновації, створюється власна система патентування.

Україна ж в останні 20 років дозволила знищити і зрадила забуттю досліди правління СРСР. Як страшний сон згадується безглузде проходження західним рекомендаціям. Були проведені дії в точності до навпаки. Спочатку в нашій країні була зруйнована соціально-політична стабільність, в цих умовах неминуче припиняється розвиток і відбувається неприйняття реформ. Згодом стали очевидними скоєні помилки. Легенда про вільне підприємництво як основу економічного успіху себе не виправдала.

Провідна роль держави в Китаї - це чітке, а часом і вельми жорстке дотримання законодавства, його прозорість, відсутність корупційної складової дозволили забезпечити випереджаюче зростання промислового виробництва, науки і освіти, поступальний скорочення бідності (з чим зараз активно бореться Україна). Тут необхідно скасувати чітке дотримання пріоритетів - соціальна стабільність, розвиток та реформа.

З усього вищесказаного доцільно зробити висновок, що економічний прогрес безпосередньо залежить від інновацій, Китай це добре розуміє. Проголошує, що здатність до самостійного інноваційного розвитку є основою китайської національної стратегії.

Інноваційна політика повинна чітко формулюватися, тільки так вона буде виконувати свої функції. Як правило, декларування інноваційної політики не забезпечує її практичної реалізації. Тому управління інноваційною діяльністю слід розуміти і вибудовувати як єдину сукупність процесів, де результат попереднього процесу є основою для здійснення наступного. Нижче пропонується комплекс заходів, які дозволили б створити діючу національну інноваційну стратегію.

В основі будь-якої політики, спрямованої на пошук інноваційних механізмів вирішення проблем економіки повинна лежати розробка ефективної стратегії розвитку, спрямованої на створення гнучких інструментів реагування на нові потреби економічних знань, стратегії, здатної залучити інвесторів, стратегії, що забезпечує стійке плавання бізнесу в так мінливому ринку.

Інтелектуальний капітал в Україні величезний, необхідно почати виконувати закони управління і застосувати закони управління інноваціями в парадигмі України, використовуючи успішний досвід інших економічно-розвинутих країн.

Перелік використаних джерел

1. Khusainov, R.V., 2014. Developing strategy of public-private partnership in Ukraine innovative development. Economics and management: problems of science and practice: Collection of scientific articles, vol. 1: Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, pp. 158–162.

2. Бізнес-школа МІМ-Київ презентує результати Щорічно-го рейтингу конкурентоспроможності країн світу World Competitiveness Yearbook 2015 (IMD WCY 2015) [Електронний ресурс] // МІМ-Київ. – Режим доступу : <http://www.mim.kiev.ua/press/news/2015/2376/>.

3. Богаевская О.В. Американские корпорации: механизмы сохранения лидерства в глобальной экономике / О.В. Богаевская. – М. : ИМЭМО РАН, 2012. – 94 с.

4. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс ; пер. с англ. – М. : ГУ-ВШЭ, 2000. – 606 с.

5. Мешко Н.П. Впровадження високих технологій як складова стратегії інноваційного розвитку / Мешко Н.П. // Матеріали за IV Міжнародна научна конференція «Будешето проблемите на световната наука – 2008», 17 -25 декември 2008. – Т. 8. Економики. – София «Бял ГРАД –БГ» ООД. – С. 94-97. (0,2 д.а.).

6. Мешко Н.П. Інвестиції у високі технології як необхідна умова формування інноваційного потенціалу держави / Мешко Н.П. // Інвестиції: практика та досвід. Наук.-пр. жур. – Київ: Рада по вивч. прод. сил України НАН України, 2007. – № 20. – С. 3-7. (0,7 д.а.).